

CRISTINA
CABONI

Kvepatų keliu

Alma littera

Elena ištiesė ranką ir palietė rožes. Lygiai tokios, kokias prisiminė: lytėdama jautė žiedlapių šilką, ją apgaubė švelnus jų kvapas.

– Jos nuostabios, – Monikos balse buvo justai pagarbus susižavėjimas.

Elena pasijuto nunešta į praeitį.

Ji maža, o priešais driekiasi neapbrėpiami Graso rožių laukai, šimtus metų juosiantys miestelį iš visų pusių. Visur žalia, paskui randasi dramblio kaulo spalvos pumpurėliai, švelniai rausvą pakeičia sodriai raudona, kol visas laukas suliepsnoja ciklamenų spalva. Rožių skleidžiamas kvapas toks stiprus, kad ją visiškai suvysto.

Motina, palikusi Eleną, viena patraukė į rožių lauką. Sustojusi jame, pirštais paniro tarp žiedų. Žvilgsnis įsmeigtas į tolumą, ji spindi šypsodamasi. Netrukus prie jos priėjo vyras, jie akimirką žiūrėjo vienas į kitą, tada jis švelniai palietė jai veidą. Suzana apsvijė jį rankomis ir leidosi jo bučiuojama. Kai pagaliau atsiskuko į dukrą ir pamojo ateiti, vyro šypseną pakeitė grimasa.

Išsigandusi Elena pabėgo.

Taip Elena pirmą kartą susitiko su Morisu Vidaliu – vyru, tapsiančiu jos patėviu.

– Rugsėjį kvapai kitokie. Sodresni, dvelkia saule ir jūra.

– Saule? Koks saulės kvapas, Elena?

Ji trumpam užsimerkė, ieškodama tinkamų žodžių.

– Veržlus, liepsningas, saldus. Kaip lizdas, kaip jaukus lopšys. Jis įtaigus, kartu suteikiantis pačią didžiausią laisvę. Kvepalus lydi saulė. Štai kad ir jazminaitis, brėkstant jo aromatas stipresnis, skiriasi nuo lengvo dvelksmo vidurdienį, bet tikrąją

savo sielą jo žiedai atskleidžia po saulėlydžio, kai saulė jau tik prisiminimas. Negali tų kvapų supainioti, neįmanoma.

Monika suraukė kaktą ir susidomėjusi žiūrėjo į Elena.

– Nepaprastas apibūdinimas... Jau senių seniausiai negirdėjau tavęs šitaip kalbant apie kvėpalus.

Elenai oda pašiurpo iš nerimo, staiga pasijuto pažeidžiama. Vaizduotė nugalėjo protą. Ji leidosi nešama prisiminimų ir jausmų. Viena – su kvapu žaisti, visai kas kita – leistis jo užvaldomai: turėjo būti sau ištikima, neprarasti budrumo.

– Eime iš čia, Moni, greičiau, – paragino draugę, žingsniuodama prie didelių atvirų vitrinų.

Galvos svaigulys privertė sustoti. Kas jai darosi? Gal čia kalti kvapai?

Jai visada pavykdavo sutramdyti kvapus... Anksti išmoko jų nepaisyti ir juos užmiršti. Nuo dvylikos metų pati spręsdavo, kada ir kiek jiems suteikti svarbos. Juos mylėjo, jų bijojo, o paskui juos valdė.

Tačiau šįryt Elena suprato, kad kvapai paėmė viršų, vilkdami ją atgal, priversdami prisiminti ir matyti tai, ko ji nenori. Jie pripildė Elena jausmų, šnabždėjo apie tikrąją jos prigimtį, ji nenorėjo tų minčių būti užklupta. Pasijuto kaip vaikystėje, kai kvapas srūdavo per ją, o ji kvapą laikė draugu.

– Kaip jautiesi, Elena? Tavo išraiška gąsdina. Tik nesakyk, kad vis dar galvoji apie Matėją, – čiupo jai už rankos Monika, norėdama prilaikyti.

Elena stengėsi atgauti pusiausvyrą. Žiūrėjo į aukštas akmenines sienas, žvilgsnis klaidžiojo jomis ir sustojo prie plieninių karkasų. Senovė ir modernumas. Toks derinys, regis, turėtų rėžti akį, tačiau savaip žavus.

– Liaukis pagaliau spoksojusi į sienas, nepaliksiu tavęs ramybėje tol, kol neatsakysi.

Elena žvilgtelėjo į Moniką, paskui papurtė galvą ir, persibraukusi pirštais veidą, sukrizeno:

– Tau kas nors sakė, kad atrodai kaip mastifas?

– *Oui*, – gūžtelėjo pečiais draugė. Ji kelis kartus piršto pagalvėle palietė sau apatinę lūpą. – Tai vadinama tvirtu charakteriu, *chérie**. Na, klok, kas tau šiandien darosi, atrodai kaip niekad keistai.

Atodūsis šiek tiek atitirpdė tarp jų tvyrančią įtampą.

– Tie kvėpalai... Šiandien man nuo jų bloga.

Monika iš nuostabos pratrūko kvatotis.

– Juokauji, tiesa?

Bet Elena nesišypsojo, jos akys blizgėjo ir atrodė pavargusios.

– Klausyk, man reikia tavo žinių, – Monika atsidūsėjo ir skėstelėjo ranka. – Reikia tavo nosies arba ko nors panašiai. Reikia pagalbos. Jei grįšiu į Paryžių be originalių kvėpalų, Žakas... Mūsų santykiai nebe tokie kaip anksčiau, Elena. Norėčiau jį nustebinti, norėčiau, kad Žakas mane gerbtų.

– Aš ne nosis, Monika! – sušuko Elena, stengdamasi suvaldyti kylantį pykinimą.

Draugė papūtė lūpas.

– Ne, tu kai kas daugiau. Tu ne tik jauti esmę, tu perpranti kiaurai. Kvapas tau neturi paslapčių.

– Ir manai, kad čia pranašumas?! – karčiai sušuko Elena.

Žodžiai iš jos lūpų biro nevaržomai, nesileido būti apibrėžiami ar slepiami. Nosis ar ne – Elena nenorėjo, kad uoslė valdytų jos gyvenimą. Uoslei jau atiteko Elenos vaikystė, todėl buvo nutarusi daugiau nieko jai nepatikėti.

Tikslingumas – štai ko jai reikia. Turi mąstyti ir reikiamai reaguoti.

Monikos akyse ji matė kaunantis irzulį ir kantrybę.

– Taip, gal ir būtų naudinga, jei augintum avis. Galėtum užuosti lapę. Bet tu juk parfumerė, ir dar velnioniškai gera. Tu

* Mieloji (*pranc.*).

taip gerai skiri kvapus, kad galėtum parodyti man ką nors reta, kokią nors kompoziciją, o ši jau duotų gražaus peno mano galvai, parodytų jai naują kryptį. Ką nors nauja „Narcissus“ produkcijai. Nejuokauju. Man tikrai tavęs reikia, padėk.

Elena apsižvalgė. Pečiais jautė vėjelį, atnešantį Florencijos kvapą, dvelkiantį saulės įkaitintomis čerpėmis, svajonėmis ir tradicijomis, meilės šnabždesiais ir viltimi.

Ji greitai sumirksėjo, įkvėpė ir nusišypsojo.

Niekada nepajėgdavo Monikai atsakyti. Draugė jai įsakinėdavo dar nuo tada, kai abidvi mažytės pirmą kartą lenktyniavo Provanso laukais ir suvirtusios viena ant kitos įdribo į kanalą.

Jiedvi susipažino tarp laukinių mėtų krūmų, šalia skinančių mėtas darbininkų. Nuo tada viena prie kitos prisirišo visiems laikams.

Monika tądien ją pasikvietė į namus. Jos egiptietė motina Žasmina abi pabarė, nušluostė, apkabino, o tada pasodino prie stalo ir pavaišino imbierų arbata ir lėkšte sausainių. Šitai mergaites apsaugojo, kad kitą kartą kanaluose tykančių pavojų jos neieškotų. Lankydamasi Monikos namuose, Elena suprato, kas yra tikra šeima. Draugė jai leido prisiliesti prie Žasminos spinduliuojamos motiniškos šilumos ir ramybės. Monikos dėka Elena pasijuto tų namų nare, jos seseria.

– Na, ar padėsi?

– Nuoširdžiai sakau, nesuprantu, kuo galėčiau tau būti naudinga. Juk nusimanai apie visus kvėpalų gamybos etapus, pati esi sukūrusi ištisias įstabių.

Monika suraukė kaktą.

– Eime, Elena, abi žinome, kad mano kvėpalai kaip kvėpalai, pritaikyti dažno skoniui ir populiariūs. Geriausiai, kuriuos sukūriau, galima vadinti tik neblogais. O tu tarsi dailininkė, užsispyrusi nutapyti paveikslą žodžiais. Galų gale visi žodžiai dingsta, ir prieš tave lieka tuščia drobė. Bet tie, kam pakako kantrybės

išklausyti, ką pasakojai, tą kūrinį įsirašė į atmintį. Man tavo žodžiai irgi įsirėžė galvoje. Nepažįstu nieko, kas būtų apdovanotas tokiomis gebėjimais ir tokiu talentu.

– Žinoma, kurgi ne! Genijus, nesugebantis nė mokesčių sumokėti...

– Neprimink vėl tos senos istorijos apie senelės parduotuvę, – nukirto Monika. – Atsisakei kvepalų, nes esi labiausiai užsispyręs žmogus, kurį pažįstu. Ir dar dėl tos parduotuvės: jei būtumei klausiusi savo nuojautos, užuot taikiusi senas Lučijos taisykles, viskas būtų pakrypę kitaip, pati žinai. Apie tai jau ne kartą kalbėjome. Nesuprantu, kaip galėjai duoti valią Matėjui ir paisyti jo kliedesių. Daugių daugiausia, ko jis galėjo tave išmokyti, – padengti stalą, – nusivaipė Monika ir apsižvalgė susinervinusi ir suirzusi. Paskui vėl pažvelgė draugei į akis. – Tu kvepalų parduotuvėlės reikalų niekada netvarkei, buvai ten, ir tiek. Juk žinai, kad man patinka rėžti tiesiai, Elena. Tu – nosis, ir taškas. Kvepalai, kuriuos sukūrei man ir mano motinai, buvo iš tiesų nuostabūs. Ir tebėra. O žmonės to ir tetrokšta: ypatingų kvepalų.

– Tiek, kiek aš išmanau, išmanai ir tu. Moki tiek pat kaip aš, – atkirto ryžtingai Elena. – Abi studijavome tą patį dalyką, mudviejų išsimokslinimas toks pat.

Ji priėjo prie metalinės lentynos, ant jos buvo išrikiuoti skirtingo dydžio flakonai. Krištolas tarsis atgijo šaltoje šviesoje, slystančioje per kvadratus brėžiančias linijas.

– Gal ir taip, bet aš užaugau ne žiniuonės namuose. Nesu kilusi iš parfumerių giminės. Tuo mudvi ir skiriamės – kaip diena ir naktis.

Taip, skirtumas nepaneigiamas.

Monikos vaikystė buvo įprasta: tėvai, brolis, dvi seserys, mokykla, namai, universitetas, vaikinai, su kuriais susitikinėjo, ir pagaliau – mėgstamas darbas. Ji galėjo rinktis.

Iš dalies galėjo rinktis ir Elena. Ir ji pasirinko lengviausią kelią: klusnumą. Darė viską, ko prašydavo senelė, jeigu šioji neperžengdavo proto ribų. Studijavo parfumerijos mokslą ir buvo rimtai jam atsidavusi. Tačiau širdies gilumoje ėmė tyliai kvepalų nekęsti ir sąmoningai tą neapykantą puoselėti, kaip nutinka kartą skaudžiai nusivylus. Nuoširdžiai tai neapykantai atsiduodama. Perkeldama kvepalams atsakomybę už visas savo bėdas.

– Žinai, kokie buvo paskutiniai mano senelės žodžiai? – ji truputį palaukė ir, padrąsinta klausiamai tylinčios draugės, pasakė: – „Eik tuo keliu, neapleisk kvepalų.“

– Pabaigoje Lučija nekaip jautėsi, – atsakė Monika.

Elenos lūpas išlenkė šypsenėlė.

– Kad ir kokia niokojanti buvo liga, močiutė išlaikė šviesų protą iki pat paskutinio atodūσιο. Nė nemanyk, kad ji pasakė ar padarė ką nors, ko nebūtų ketinusi išdrožti sveika. Kvepalai buvo ją apsėdę. Kaip ir visus maniškius, įskaitant motiną. Kvepalams jie teikdavo pirmenybę, – Elena nutilo ir, suėmusi draugei ranką, suspaudė. – Uždariau parduotuvę, nes troškau įprasto gyvenimo, dienotvarkės, mylimo vyro, kuris mane taip pat mylėtų, ir vaikų.

– Kvepalai tam nebūtų sukliudę... Priklausė nuo tavęs, kaip elgtis, kad reikalai judėtų ta linkme, *n'est-ce pas?**

Ne!

Sprogo atsakymas Elenos krūtinėje. Jeigu jau pasirenki kvepalus, kitaip negali būti, – negi nė Monika to nesupranta? Jiems turi atiduoti viską.

Elena nekentė kvepalų. Nekentė, nes nepajėgė jų nemylėti.

Ir tada ji apsisprendė.

Kvepalai buvo nesuderinami su gyvenimu, kurį pasirinko nutarusi gyventi drauge su Matėju. Todėl ir uždarė parduotuvę.

* Argi ne? (*Pranc.*)

Kvepalai ją galų gale susargdino, kaip nutiko ir kitoms giminės moterims, sugriovė jos ateities planus. Toji baimė paskatino Eleną nuo jų atitolti.

– Nenorėjau rizikuoti, – atsakė.

Ne, rizikuoti ji nenorėjo. Kaip ir pasiduoti ar apie tai svarstyti.

– Neatrodo, kad atsisakiusi savasties būtum laiminga.

Elena išbalo.

– Savasties? – tyliai papurtė galvą. – Ne... Tu klysti, – sušnibždėjo.

– Elena, pagalvok... Ar nuo tada, kai uždarei parduotuvę ir ėmei gyventi su Matėju, bent dieną iš tiesų buvai laiminga? Atsižadėjai visko, ką išmanai ir kas yra tavo savastis, kad sektum paskui miglotą tikslą, tikėdamasi, kad jis tave patenkins. Šokai nuo vieno kraštutinumo prie kito... Ar tokio gyvenimo norėjai?

Ne, ne tokio. Bet vis tiek taip geriau nei trypčioti vietoje ir laikyti rankas susidėjus, argi ne?

– Aš stengiausi. Tikėjau tuo ir stengiausi! – išrėkė.

Monika įdėmiai į ją pažvelgė. Sučiaupė lūpas ir nusišypsojo.

– Ne to tavęs klausiau. Bet nesvarbu, dabar užmirškime šį liūdną pokalbį ir susitelkime į tai, ką reikia daryti, nes tu man padėsi rasti kvepalus „Narcissus“ parduotuvei, sutinki?

– Taip, žinoma... – Elena nevalingai linktelėjo galvą.

Monikos žodžiai tebeaidėjo ausyse.

Ar ji tikrai savęs išsižadėjo?